

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Інститут філології

Кафедра новітньої української літератури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту _____ проф. Семенюк Г.Ф.

ПРОГРАМА

для аспірантів

ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР ЯК ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНА ЦІЛІСНІСТЬ

(спеціальність 10.01.01. - українська література)

Затверджено
на засіданні кафедри
новітньої української літератури
протокол № 8
від 19.02. 2013 року

Затверджено
Вченою радою Інституту філології
протокол № 8
від 26.03.2013 року

КИЇВ 2013

ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР ЯК ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНА ЦІЛІСНІСТЬ

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ЛЕКЦІЯ 1. ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР В АСПЕКТІ ПСИХОЛОГІЇ ТВОРЧОСТІ (4 години)

1. «Творча лабораторія». «Секрети творчості» та «рецепти натхнення».
2. Загальний напрям творчих пошуків письменника та його конкретне вираження у художньому творі.

ЛЕКЦІЯ 2. ФОРМОЗМІСТОВІ КОМПОНЕНТИ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ (4 години)

1. Єдність змісту та форми в літературному творі.
2. Система і підсистема мовностилістичних компонентів літературного твору. Ієрархія рівнів літературного твору.
3. Естетична мета літературного твору і способи її художньої реалізації.

ЛЕКЦІЯ 3. ОБРАЗ АВТОРА В СИСТЕМІ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ (4 години)

1. Образ автора у літературному творі – художній двійник реальної особистості письменника.
2. Розповідач і оповідач у прозовому творі. Ліричний герой – друге ліричне «Я» письменника.

ЛЕКЦІЯ 4. ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ СЕРЕД СКЛАДНИКІВ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ (4 години)

1. Класифікація літературних образів.
2. Образ і прийом. Образ і троп. Образ і архетип.

ЛЕКЦІЯ 5. ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ (4 години)

1. «Пам'ять жанру» і жанрові матриці. Жанрові обмеження і жанрові дифузії.
2. Жанрові особливості епічного, ліричного, драматичного твору.

ЛЕКЦІЯ 6. ПРОЗОВИЙ ТВІР ЯК ХУДОЖНЯ ЦІЛІСНІСТЬ (4 години)

1. Фабульно-сюжетна будова прозового твору.
2. Специфіка фабульної та безфабульної прозової оповіді в новітній українській літературі.

ЛЕКЦІЯ 7. ПОЕТИЧНИЙ ТВІР ЯК ХУДОЖНЯ ЦІЛІСНІСТЬ (4 години)

1. Мова прозова й віршова. Поетична проза і прозова лірика.
2. Родо-жанрові дифузії в сучасній українській ліриці.

ЛЕКЦІЯ 8. ДРАМАТИЧНИЙ ТВІР ЯК ХУДОЖНЯ ЦІЛІСНІСТЬ (4 години)

1. Діалогізм літературного твору як вияв внутрішньої драматургії життя письменника.
2. Сценічна драма та «лезедрама». Ремарка – ключовий елемент присутності драматурга в часопросторі твору.

ЛЕКЦІЯ 9. ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР ТА ЙОГО ДИСКУРСИВНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ (4 години)

1. Наукові аспекти діяльності літературознавця. Взаємодія літературного критика та письменника як співтворчість.
2. Есеїстика – синтетичний науково-критичний жанр.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Прочитайте розділ VI «Поезія і музика» з праці «Із секретів поетичної творчості»
- I. Франка. Поміркуйте, **що** мусить знати й уміти сучасний поет, аби бути оригінальним.
2. Окресліть головні стадії авторської творчості.
  3. Запропонуйте власний «рецепт натхнення».
  4. Порівняйте комплекси мотивів у поетичному доробку лірика (на вибір).
  5. Окресліть відмінні риси термінів «композиція», «структура», «архітектоніка».
  6. Використовуючи коментарі, що подаються у виданнях класики, спогади про письменників, їхні щоденники, епістолярій, з'ясуйте специфіку передачу смислових і емоційних відтінків **мови** за допомогою синонімів, омонімів, антонімів. Визначте сильні та слабкі сторони автора у зображенні дійсності засобами мови (твір – на вибір студента).
  7. Окресліть роль засобів **фонетичної організації художньої мови** (асонанси, алітерації, звукоповтори, звуконаслідування) у створенні індивідуально-авторського образу світу.
  8. На основі аналізу конкретних літературних текстів з'ясуйте функції **тропів** – простих (порівняння й епітет) та складних (метафора, метонімія, синекдоха, гіпербола, літота, алегорія, символ, іронія, сарказм, оксюморон, перифраз), їхнє значення в створенні художньої картини, у становленні авторського стилю.
  9. З'ясуйте ідейно-естетичні функції поетичних **фігур** (інверсія, еліipsis, паралелізм, анафора, епіфора, анадиплосис, симплока, антитеза, градація), експресивну роль риторичних фігур – окликів, запитань і звертань. Наведіть їх конкретні зразки з творів українських письменників.
  10. На прикладі конкретних літературних вірців (поетичних, прозових, драматичних) обгрунтуйте спільність і відмінність **авторської мови** і **мови персонажів**.
  11. Чи можливий літературний твір, у якому зовсім не помітно образу автора?
  12. Яке місце в аналізі художнього твору посідає вивчення образів автора, розповідача (оповідача), ліричного героя та читача?
  13. Поясніть відмінність між термінами «розповідач», «оповідач», «наратор».
  14. Проаналізуйте іпостасі ліричного героя:
    - а) у збірці віршів конкретного поета (на вибір студента);
    - б) у власних творах.
  15. Що таке лірична маска? Доберіть із сучасної української поезії твори, у яких оповідь ведеться від імені природного об'єкта або неживого предмета.
  16. Окресліть засоби творення образу розповідача (оповідача, ліричного героя), які відбивають емоції, світосприйняття письменника в окремому творі та усій творчості загалом (на вибір).

17. Доберіть із сучасної української літератури приклади інтерпретацій «вічних» образів (Прометей, Дон Жуана, Ромео та Джульєтти або інших). Чим вони спільні й чим відрізняються від творів початку ХХ століття?

18. Окресліть специфіку образотворення на ґрунті синтезу мистецтв у сучасній українській літературі.

19. Базуючись на поданих у літературі дефініціях, подайте власне визначення жанрової матриці. Схарактеризуйте жанрові матриці епічного або драматичного твору (на вибір).

20. Чи існують жанрові обмеження в сучасній літературі?

21. Прочитайте главу «Поетичного мистецтва» Н. Буало, в якій ідеться про віршовані жанри. Які з настанов французького поета ви вважаєте актуальними й для сучасної літератури?

22. Проаналізуйте модерну жанрову палітру творчості М. Коцюбинського, Ольги Кобилянської, М. Яцкова. Знайдіть спільні та відмінні риси.

23. Чи наявна конкретна жанрова домінанта у сонеті? У вінку сонетів?

24. Дайте визначення понять «художня проза», «наукова проза», «ораторська проза».

25. Ознайомтеся з творами прозової лірики В. Стефаника, Марка Черемшини, Ольги Кобилянської. Поміркуйте, які з них можна транспонувати у вірші (зокрема верлібри).

26. Обґрунтуйте, як система вільновіршування дозволяє втілити зміст твору.

27. Розкрийте жанрові особливості драматургії Лесі Українки, В. Винниченка як драми ідей.

28. Порівняйте розвідку «Літературний Бонавентура» С. Єфремова та оповідання «Антрепреньор Гаркун-Задунайський» В. Винниченка. Які головні проблеми розвитку української драматургії зламу ХІХ-ХХ століть відбито в них?

29. Доберіть із доробку українських драматургів п'єси, які, на ваш погляд, є «драмами для читання». Поміркуйте щодо можливості їх постановки на радіо, телебаченні, у вигляді анімаційного фільму.

30. Схарактеризуйте композицію та функції ремарок у сучасній драматургії.

31. Укладіть проект Інтернет-сторінки, присвяченої життю та діяльності сучасного письменника.

32. Підготуйте повідомлення (публіцистичну статтю, художній твір) про українського літературознавця, літературного критика, есеїста, пародиста (на вибір).

33. Проаналізуйте праці сучасних літературознавців, присвячені їхнім попередникам. Обґрунтуйте свій вибір.

34. Знайдіть штампи у текстах літературознавчих статей (класичних і сучасних). Поясніть причини їх використання й запропонуйте шляхи усунення.

35. Прочитайте декілька «літературних силует» Юрія Лавріненка з антології «Розстріляне Відродження». Ознаки яких літературних жанрів спостерігаються в них?

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М.М. Работы 20-х годов / Михаил Бахтин. – К. : Next, 1994. – 395 с.
2. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / Михаил Бахтин; [примеч. С.С. Аверинцева, С.Г. Бочарова]. – 2-е изд. – М. : Искусство, 1986. – 444 с.
3. Безпечний І. Теорія літератури / Іван Безпечний. – 2-ге вид., доп. та перероб. – К. : Смолоскип, 2009. – 388 с.
4. Березко Г.С. Несколько необязательных советов : секреты художественности / Георгий Березко. – М. : Советская Россия, 1974. – 143 с. – (Писатели о литературе).
5. Білецький О.І. В мастерской художника слова / Олександр Білецький. – К. : Наукова думка, 1966. – С. 274-489 (Зібрання творів : у 5-ти т. / Олександр Білецький ; т. 3).
6. Борев Ю.Б. Эстетика / Юрий Борев. – 2-е изд. – М. : Политиздат, 1975. – 399 с.

7. Володимир Винниченко, Грицько Григоренко : штрихи до портретів / О.Д. Гнідан, Л.С. Дем'янівська, Л.В. Йолкіна, А.Б. Гуляк. – К. : Вища школа, 1995. – 211 с.
8. Гачев Г.Д. Космо-Психо-Логос : национальные образы мира / Георгий Гачев. – М. : Академический проект, 2007. – 511 с. – (Технологии культуры).
9. Гиршман М.М. Литературное произведение : теория и практика анализа : [монографія] / Михаил Гиршман. – М. : Сов. писатель, 1991. – 160 с.
10. Голомб Л.Г. Из спостережень над українською поезією XIX – XX століть : зб. статей / Лідія Голомб. – Ужгород : Гражда, 2005. – 380 с.
11. Гординський С. На переломі епох : літературознавчі статті, огляди, есеї, рецензії / Святослав Гординський. – Львів : Світ, 2004. – 506 с. – (Ad Fontes – До джерел).
12. Гуляк А.Б. Деякі аспекти аналізу літературного твору : підручник / А.Б. Гуляк, Н.М. Скоробагатько, П.П. Хропко, І.М. Цуркан. – К. : Науковий світ, 2000. – 124 с.
13. Гуляк А.Б. Олена Пчілка. Нариси життя і творчості : монографія / Анатолій Гуляк. – К. : Міжнар. фін. агенція, 1996. – 180 с.
14. Гуляк А.Б. Становлення українського історичного роману : «Чорна рада» П. Куліша : монографія / Анатолій Гуляк. – К. : Міжнар. фін. агенція, 1997. – 293 с.
15. Гундорова Т.І. Проявлення Слова. Дискурс раннього українського модернізму / Тамара Гундорова. – Л. : Час, 1997. – 289 с.
16. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поезика / Володимир Домбровський. – Дрогобич : Видавн. фірма «Відродження», 2008. – 488 с. – (Cogito : Навчальна класика).
17. Єфремов С.О. Історія українського письменства / Сергій Єфремов. – К. : Феміна, 1995. – 656 с.
18. Йогансен М. Елементарні закони версифікації (віршування) / Майк Йогансен // Зібрання творів ; упоряд. Р. Мельників. – К. : Смолоскип, 2009. – С. 509-524.
19. Ключек Г.Д. Енергія художнього слова / Григорій Ключек. – Кіровоград : Редакційно-видавничий відділ Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, 2007. – 448 с.
20. Костенко Н.В. Максим Рильський – мастер украинского классического стиха / Наталия Костенко. – К. : Изд-во КГУ им. Т.Г.Шевченко «Вища школа», 1988. – 200 с.
21. Костенко Н.В. Українське віршування XX ст. : навч. посібник / Наталія Костенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2006. – 287 с.
22. Літературознавча енциклопедія : у 2-х т. – Т. 1 : Аба – Лямент / за ред. Ю.І. Коваліва. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 608 с.
23. Літературознавча енциклопедія : у 2-х т. – Т. 2 : Маадай-Кара – Я-Форма / за ред. Ю.І. Коваліва. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 624 с.
24. Маланюк Є. Книга спостережень / Євген Маланюк. – Торонто, 1962. – 548 с.
25. Мойсієнко А.К. Мова як світ світів : поезика текстових структур / Анатолій Мойсієнко. – Умань : РВЦ «Софія», 2008. – 240 с.
26. Наєнко М.К. Інтим письменницької праці : з лекцій про специфіку літературної творчості / Михайло Наєнко. – К. : Педагогічна преса, 2003. – 280 с.
27. Науменко Н.В. Серпантинні дороги поезії : природа та тенденції розвитку українського верлібру : монографія / Наталія Науменко. – К. : Видавництво «Сталь», 2010. – 518 с.
28. Науменко Н.В. Символіка як стильова домінанта української новелістики кінця XIX – початку XX століть : монографія / Наталія Науменко. – К. : НУХТ, 2005. – 204 с.
29. Ніколенко В.В. Письменник пописує... : есеїзована енциклопедія неповторності / Валерій Ніколенко. – Дніпропетровськ : Ліра Ltd., 2007. – 384 с.
30. Новиченко Л.М. Не ілюстрація – відкриття : літературно-критичні нариси і портрети / Леонід Новиченко. – К. : Наукова думка, 1967.
31. Новиченко Л.М. Поетичний світ Максима Рильського. – Кн. 1 : 1910-1941 / Леонід Новиченко. – К. : Наук. думка, 1980. – 407 с.

32. Новиченко Л.М. Поетичний світ Максима Рильського. – Кн. 2 : 1941-1964 / Леонід Новиченко. – К. : Наук. думка, 1993. – 270 с.
33. Озеров Л.А. Мастерство и волшебство : кн. статей / Лев Озеров. – М. : Сов. писатель, 1972. – 392 с.
34. П'янов В. Визначні, відомі й «та інші...». Спогади, есеї, нариси / Володимир П'янов. – К. : Укр. письм., 2002. – 463 с.
35. Павличко С.Д. Дискурс модернізму в українській літературі / Соломія Павличко. – К. : Либідь, 1997. – 360 с.
36. Парандовский Ян. Олимпийский диск. Алхимия слова / Ян Парандовский ; пер. с пол. – М. : Прогресс, 1982. – 528 с.
37. Письменничество – важный хрест чи лавровий вінець? : анкета / упоряд. В. Бондар. – К. : Ярославів Вал, 2010. – 368 с.
38. Потебня А.А. Мысль и язык / Александр Потебня. – К. : СИНТО, 1993. – 192 с.
39. Проблемы литературоведения : теория литературы : монография [Электронный ресурс] / Режим доступа:
superinf.ru/view_helpstud.php?id=308
40. Розанов В.В. О писательстве и писателях / Василий Розанов ; под ред. А. Николюкина. – М. : Республика, 1995. – 734 с.
41. Руссова С. Автор и лирический текст : [монография] / Светлана Руссова. – К. : Изд. центр КГЛУ, 2001. – 305 с.
42. Семенюк Г.Ф. Версифікація : Теорія і практика віршування : навч. посібник / Григорій Семенюк, Анатолій Гуляк, Олена Бондарева. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2008. – 303 с.
43. Скобелев В.П. Слово далекое и близкое : сб. статей / Владислав Скобелев. – Самара : Кн. изд-во, 1991. – 280 с.
44. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки / за ред. М.О. Зубрицької. – Л. : Літопис, 1996. – 634 с.
45. Тарановский К.Ф. О поэзии и поэтике / Кирилл Тарановский. – М. : Языки русской культуры, 2000. – 432 с.
46. Ткачук М.П. Наративні моделі українського письменства / Микола Ткачук. – Т. : ТНПУ ; Медобори, 2007. – 464 с.
47. Фашенко В.В. Из студій про новелу / Василь Фашенко. – О. : Маяк, 2005. – («Бібліотека Шевченківського комітету»).
48. Хороб С. І. На літературних теренах : дослідження, статті, рецензії / Степан Хороб. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, 2006. – 410 с.
49. Цейтлин А.Г. Труд писателя. Вопросы психологии творчества, культуры и техники писательского труда / Александр Цейтлин. – 2-е изд. – М. : Сов. писатель, 1968. – 564 с.
50. Шкловский В.Б. О теории прозы / Виктор Шкловский. – М. : Сов. писатель, 1982. – 386 с.